

संस्कृत नं. १५

महावीर: हनुमान्

Always Buy Original Comics and Save Comic Industry

महवीरः हनुमान्

पवनदेवः अंजनीदेवी चेति एतयोः सुपुत्रः महावीरः हनुमान् अनेन वा नर-मन्त्र
मृहीतं तथापि स्वद्यानिमाननेन अनेन मार्गैरनन्तं प्रभुसंस्थानं समुपगम्य।
श्रीरामविषये अस्या एकलिङ्गा अनन्ता भक्तिः। अनया मन्त्रा य अगं महावीरः
हनुमान् श्रीरामस्य सर्वविधः प्रभुस्य परम-च-भक्त इति प्रसिद्धिं गतः।
अनया भक्त्या अयं विधायैः संकुचितः संकीर्णः वा नैव कृतः न च अयम्
अहंकारी जातः। पुनश्च अयं करुणा-प्रेमसय-भक्तभावनाभिः परिपूर्णः
प्रबलः च जातः आसीत्। अतः एव यदा सीता एकाकिनी रावणस्य
अशोकवने श्रीरामविस्मयलो ज्वलति स्म तदा हनुमान् तस्यै
मनननादानाद्य शिबः समर्थः च अभवत्।

हनुमान् स्वभावेन धीरः गभीरः च आसीत्। स्वस्य सायन्तनस्य
श्रीरामेन कल्याण-संगंधिकानाम् पुष्पान्नेषणे निमग्नः जातः आसीत्
तदा तेन श्रीरामेन एतस्य हनुमतः उपहासः अपि कृतः आसीत् इति
अयं महाभारतस्य प्रसंगाः अतीव रोचकः लोकप्रियः चापि भवति।

हनुमान् वानरः वा नरः वा इति अयं महत्पूर्णः विषयः नास्ति। अत्र
महोदत्त-भाव-भावनाभिः ज्ञानम् एव महत्पूर्णं वर्तते। एतदेव जगैः
अवगन्तव्यम् इति कथनम्। अतः एव हनुमतः विषये स्तवनीयाः कचिन्
श्लोकाः अत्र दीयन्ते।

अशेषलकाशिनोऽन्यहन्ता श्रीरामसेनान्वराणैककर्ता
अनेन दुःसाहृत लोकशोभा त्वसौ हनुमांस्तव सौख्यकर्ता ॥ १ ॥

कुतकांथे मन्त्रिभवनभरनगरी संग्रामगवा,
नवानंका लंका समजनि वलं वृण्यति सति।
रादा सीताकाम्पवणतिममिति क्वातमहिमा,
हनुमानव्याहः कपिकुलशिरोमण्डनमभिः ॥ २ ॥

नमोजयं साकततुल्य वेगं जितेद्रियं बुद्धिमतां तेषाम्
वातात्मजं जानयुधसुख्यं श्रीरामवृत्तं शरणं प्रपद्ये ॥ ३ ॥

संस्कृतानुवाकः पं. मुत्ताम दस्तगीरः अब्बासअलिः बिरामदारः
विश्व-संस्कृत-प्रतिष्ठानस्य प्रेरणः, भारतपुस्तक भवनस्य प्रकाशनम्।

Illustrator : Ram Wazerkar

Presented By: P. K. Gulam Dastagir
Birajdar.

Editor : Anant Pai

© India Book House Limited, 1971. Reprinted November, 1997

Published by Anant Pai for India Book House Limited, Fleet Building, Mathuradas Vasani Road,
Marol Naka, Andheri (E), Mumbai - 400 059 and printed by him at Prasad Offset Press,
Shed B&C, No. 42, Hissa No. 2, Sefivali, Vasai Kaman Road, Vasai Taluka, Thane District.

हनुमान् पवन-
देवस्य पुत्रः।
एकदिने उदीयमान-
सूर्यः कलम् इति
मत्वा तम् सः
अपश्यत्।

वज्रसा वर्धमानः अयं बलेन अपि
प्रबलः जातः । एकदा अनेन मत्त—
राजेन निहन्वमानः राजकुमारः
सुग्रीवः रहितः ।

हनुमान्, भवान् मां
मरणाय रहितवान् ।

इदं मम
सौभाग्यमेव
राजकुमारः !

किष्किन्ध्यादेशे वालिना सुग्रीवः
स्वदेशात् निष्काशितः । तदा हनुमान्
अपि तेन सह यंशु-समीपस्थे वने
निवसति स्म । तत्र तयोः महाकविनाः
दिवसा व्यतीताः भवन्ति स्म ।

एकदिने -

वै पुरुषो -
एतौ प्रति आग-
च्छतः स्म ।

एतौ
वालिना प्रेषितौ
स्थाताम् । भवता
स्वातन्त्र्यौ कौ
एतौ इति ।

ततः हनुमान् अगलिक मानवरूपं
धृत्वा तयोः समीपं गतवान् ।

भवन्तौ
साधुपुरुषौ
कुत्र
गच्छतः ?

आवां
वानरराज-
सुग्रीवं प्रति
गच्छावः ।

अयं मम ज्येष्ठबन्धुः
रामः । अस्मै अयोध्या-
युवराजाय वनवासः
दत्तः अस्ति । अस्म्य पत्नी
सीता रावणेन अपहृता ।
तस्माः अन्वेषणे आवां
सुग्रीवस्य सहायम्
इच्छावः ।

लक्ष्मणस्य एतां वार्तां श्रुत्वा
हनुमतः हृदयं प्रेमभक्तियुक्तं
भावभावनामयं जातम् ।

तेन कुत्रिभः स्ववेषः निष्कासितः
स्वस्य च मूलरूपेण श्रीरामचरणयोः
सः पतितः ।

क्षन्नव्यः अहं
वास्तविकतया
सुग्रीवस्य
मनी अस्मि ।

अपि आवां
सुग्रीवसमीपे
त्वं नयेः ?

वास्तविकं स्वरूपं धृत्वा हर्षेतिमुक्तं च
श्रुत्वा हनुमान् रामलक्ष्मणौ स्वदकन्धौ
धारयित्वा प्रस्थितवान् ।

महानन्ददायकम् इदं मेलनम् । नवीनमित्रेषु
एतौ द्वौ बन्धु ।

एकदा नाक्षसेन सह युद्धार्थं
वालिना सह गता आसम् । वाली
मां महागुहाद्वारे संस्थाप्य अन्त-
र्भागे प्रविष्टः । बहुकालपर्यन्तं मया
प्रतीक्षा कृता । तथापि सः न
प्रत्यागतः । मया मतं यत् सः हतः
स्यात् । अहु ततः प्रत्यागतः ।

राजसिंहासनं दिक्तं भवितुं नार्हति ।
अतः जनेः मम राजतिलकः कुतः ।
ततः एकदिने वाली प्रत्यागतः ।
ततः च...

... अयं मां निष्काशितवान् ।

सुग्रीवेण वृन्दमुद्धर्तुं वाली समावृत्तः ।
श्रीरामः वालिवधार्थं सिद्धः । वयोः
कुन्सादिरूपं सम्मानमेव । अतः कः
वाली इति शत्रुं रामः असमर्थः ।

अग्निसमुद्भूते रामेण सुग्रीवाय
एका भाला दत्ता परिधानार्थम् । अनेन
वाली रामबाणस्य लक्ष्यम् अभवत् ।
किमपि कारिण्यं नावगतम् ।

एकः विशालः पर्वतः समुद्रात् उद्भूतः।
तेन हनुमतः मार्गः निरुद्धः।
संजघामपि।

अहं भैनाकः। एकदा तेन
जमकेन सम प्राणाः
रक्षिताः। स्वर्णं विभ्रामं
कृत्वा अब्धे
गच्छ।

धन्यवादाः
अहं न
तिष्ठासि।

हनुमान् उडुयते।
मुखोदघटिता भकरी
समुद्रात्
उद्भूता।

मम
मुख
प्रविश।

हनुमान् स्वशरीरं बृहत् पुनरपि
बहदकरोत्।

तथा भकरी अपि स्वमुखम्
अतिविस्तृतवती।

सहसा एव हनुमता अत्यन्तं लघुरूपं
धृतम् । मकरीमुखे प्रविश्य झरिति
बहिर्निगतः सः । मकरी पश्यन्ती एव
स्थिता ।

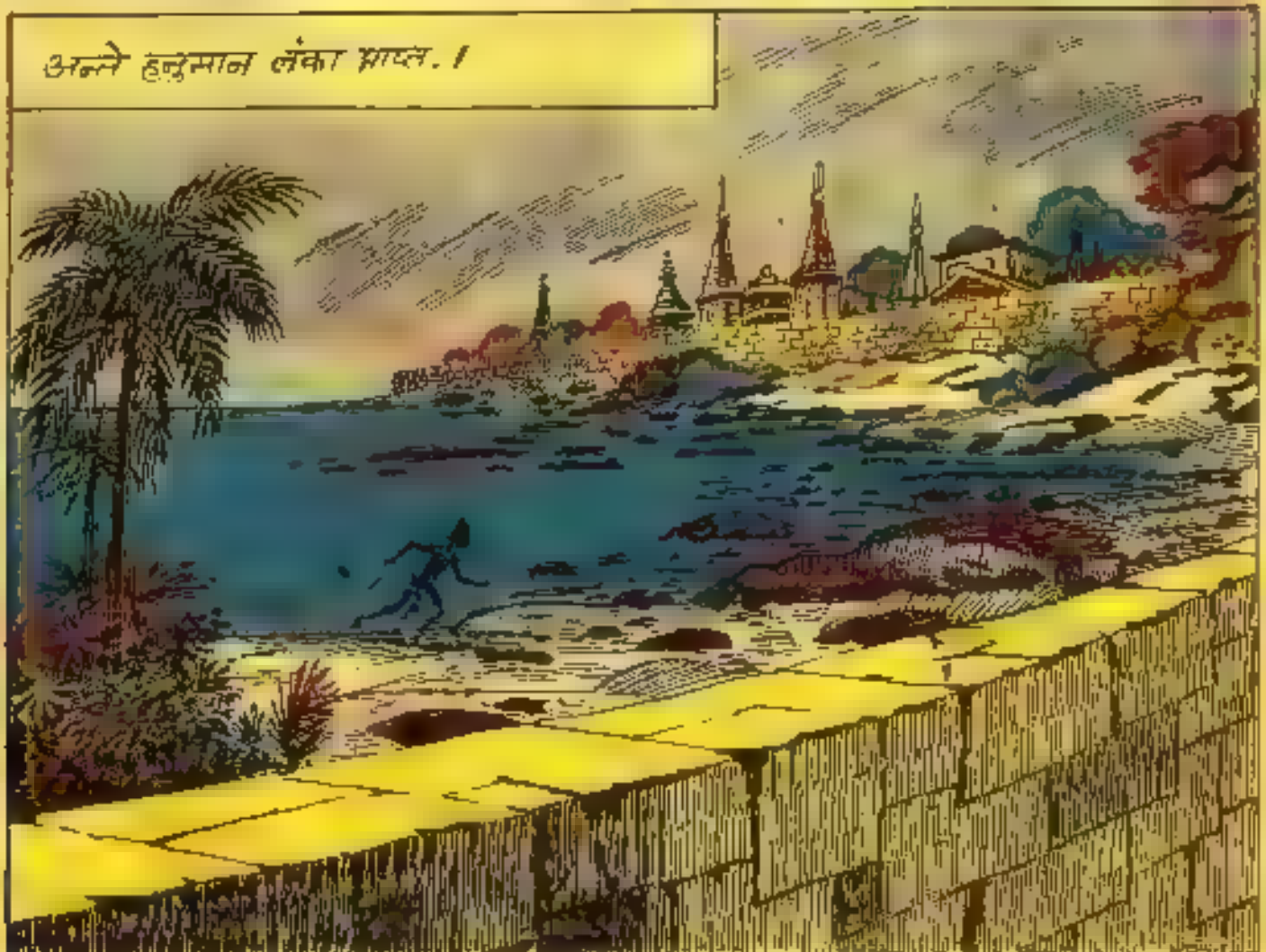

तव इच्छापूर्ति-
मया कृता । तव
मुखे प्रविष्टः ।

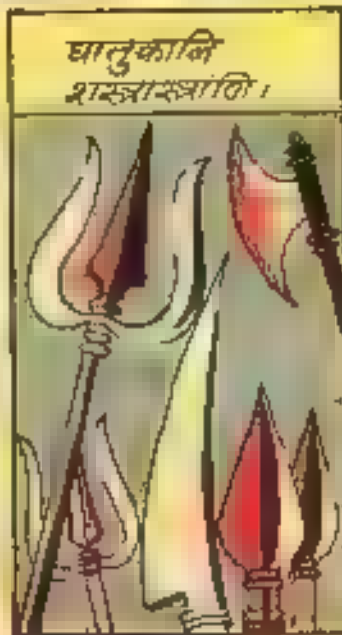
भवान्
यथार्थः वीरः
तव परीक्षा
मया
कृता

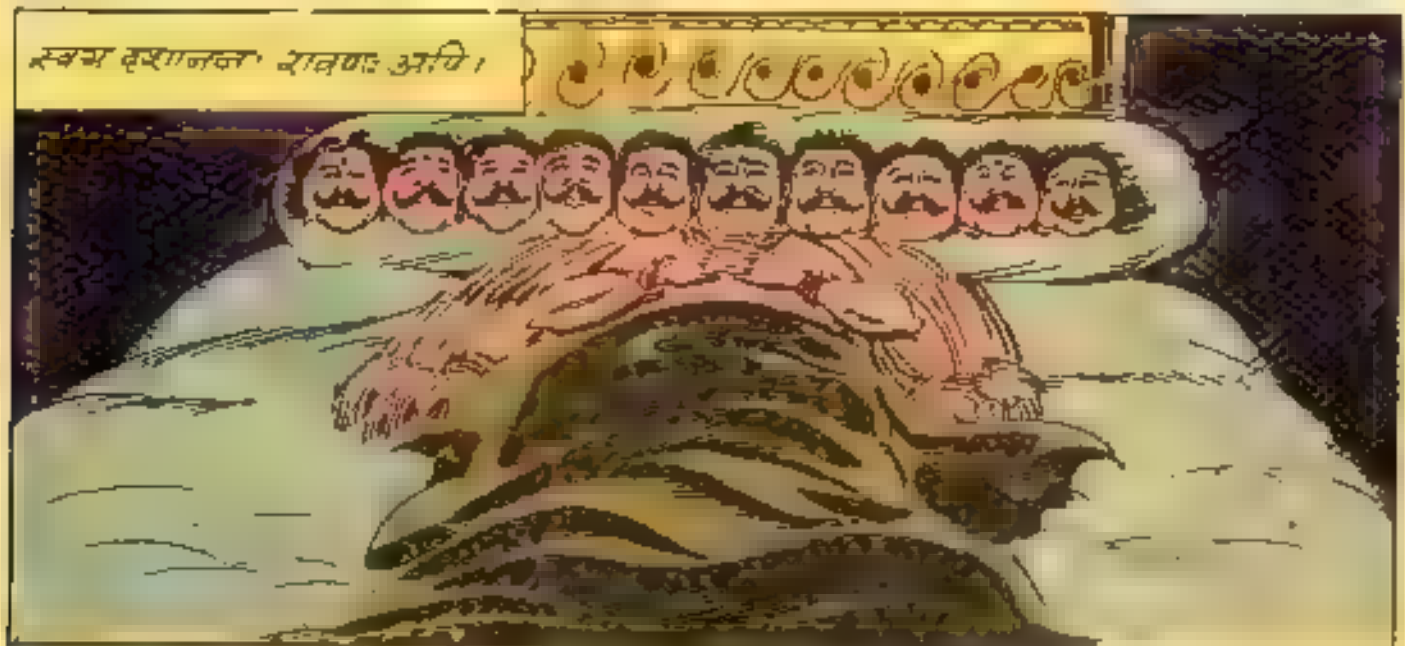
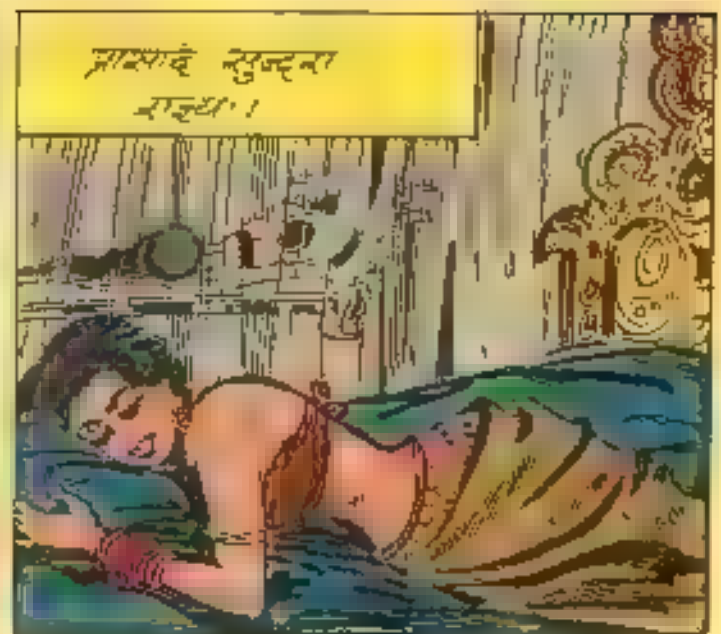
अन्ते हनुमान लंका प्राप्तः ।

कानेयसमयानन्तर सीता हवा-
दिली नाम तद हनुमता रामेण
दत्तम् अशुलीयकं तस्याः अंचके
यानितम् ।

वर्धमाने. हनुमान वृक्षादवनीर्ध्वं
सीतायाः पुरतः स्थितः, सर्वा वार्ता य
त्नेन आदिता ।

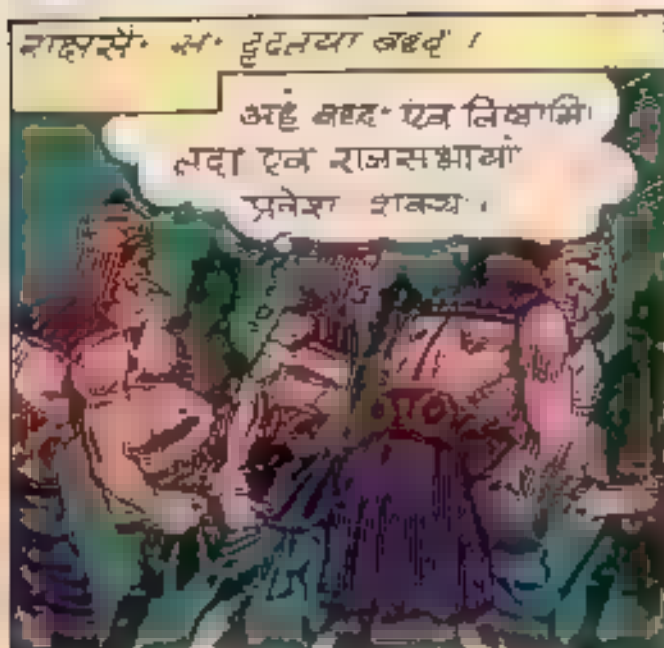
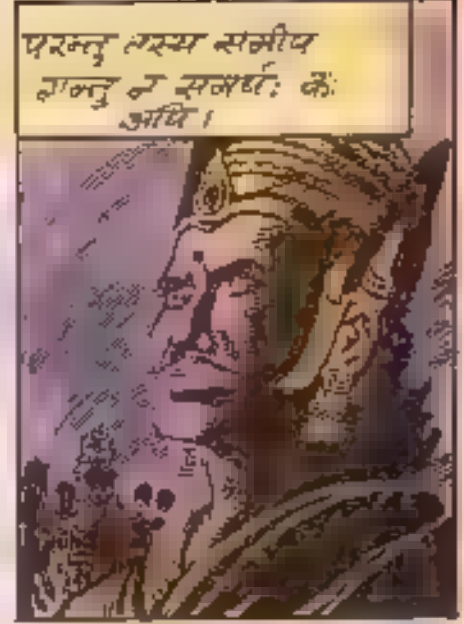
हनुमता शवणं निर्वर्णं निश्चय.
कृतः ।

वृक्षान् उत्पात्य राक्षसान् प्रहृत्य
हनुमता हाहाकारं कारितः ।

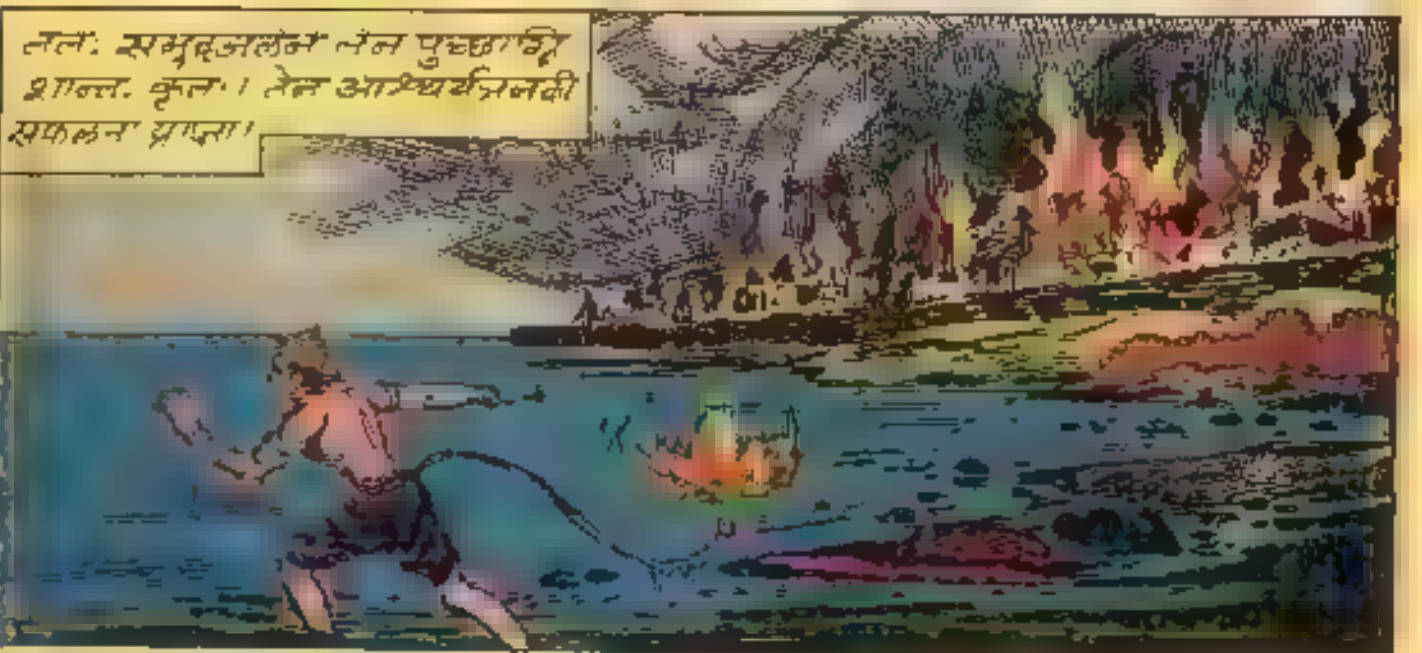

अपने तीरे तट पर सहकारि-
वानरा: होय ध्रुवकलया
प्रतीक्षन्ते स्म ।

वानरा: हनुमन्तं स्कन्धे धृत्वा
अनुत्थन ।

अपेक्षक वीरवानरा प्रत्यागतः ।

सुग्रीवेण सेनिका: सगृहीताः ।

पंक्तिबद्धा: सेनिका प्राचलन् ।

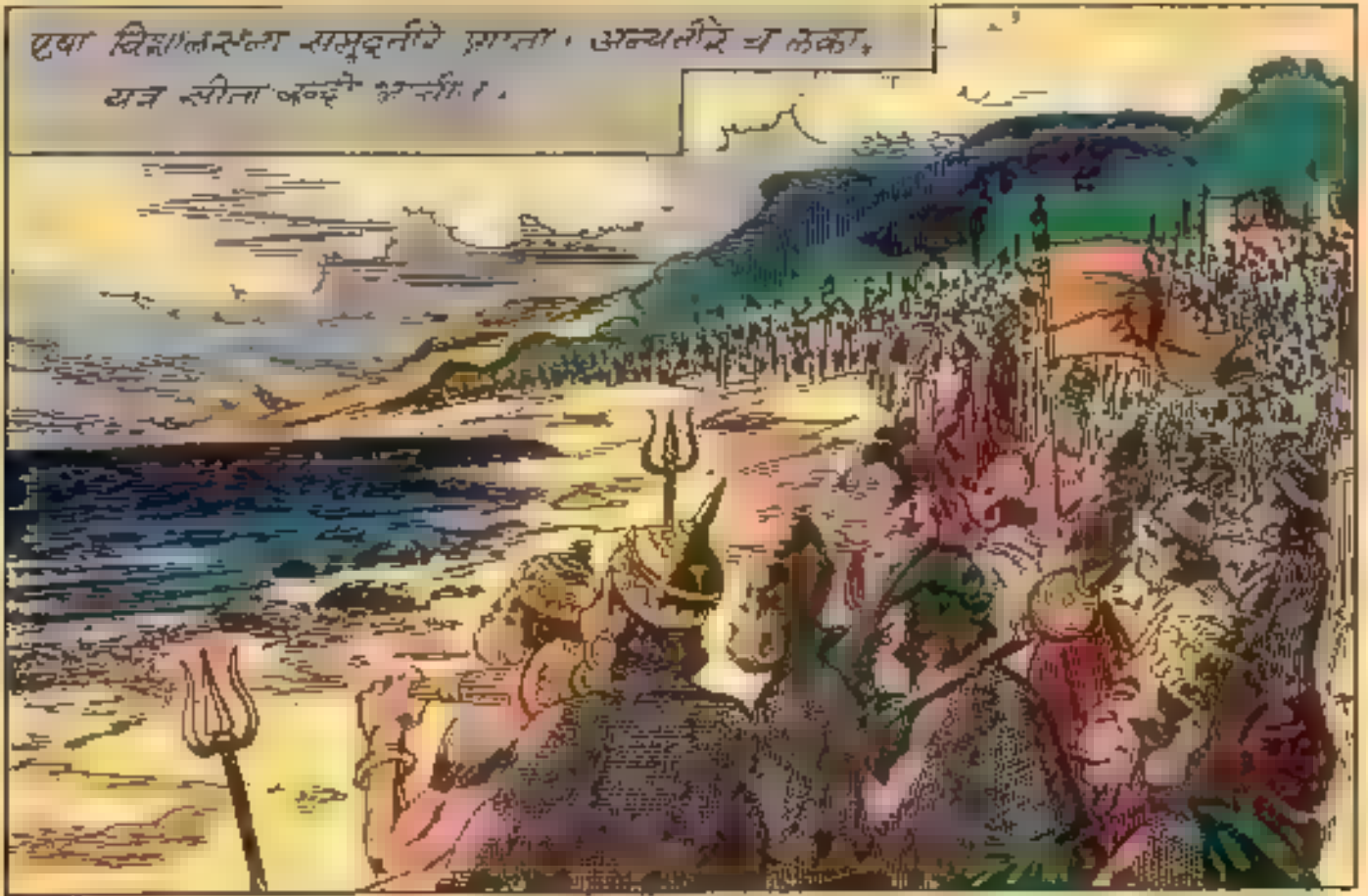

विशालकाय-बृहत् सेनिका आदि ।

एषा विशालरुह्य समुद्रीरे गगना । अन्यलीरे च लोकाः
यत्र सीता बन्धने भवन्ति ।

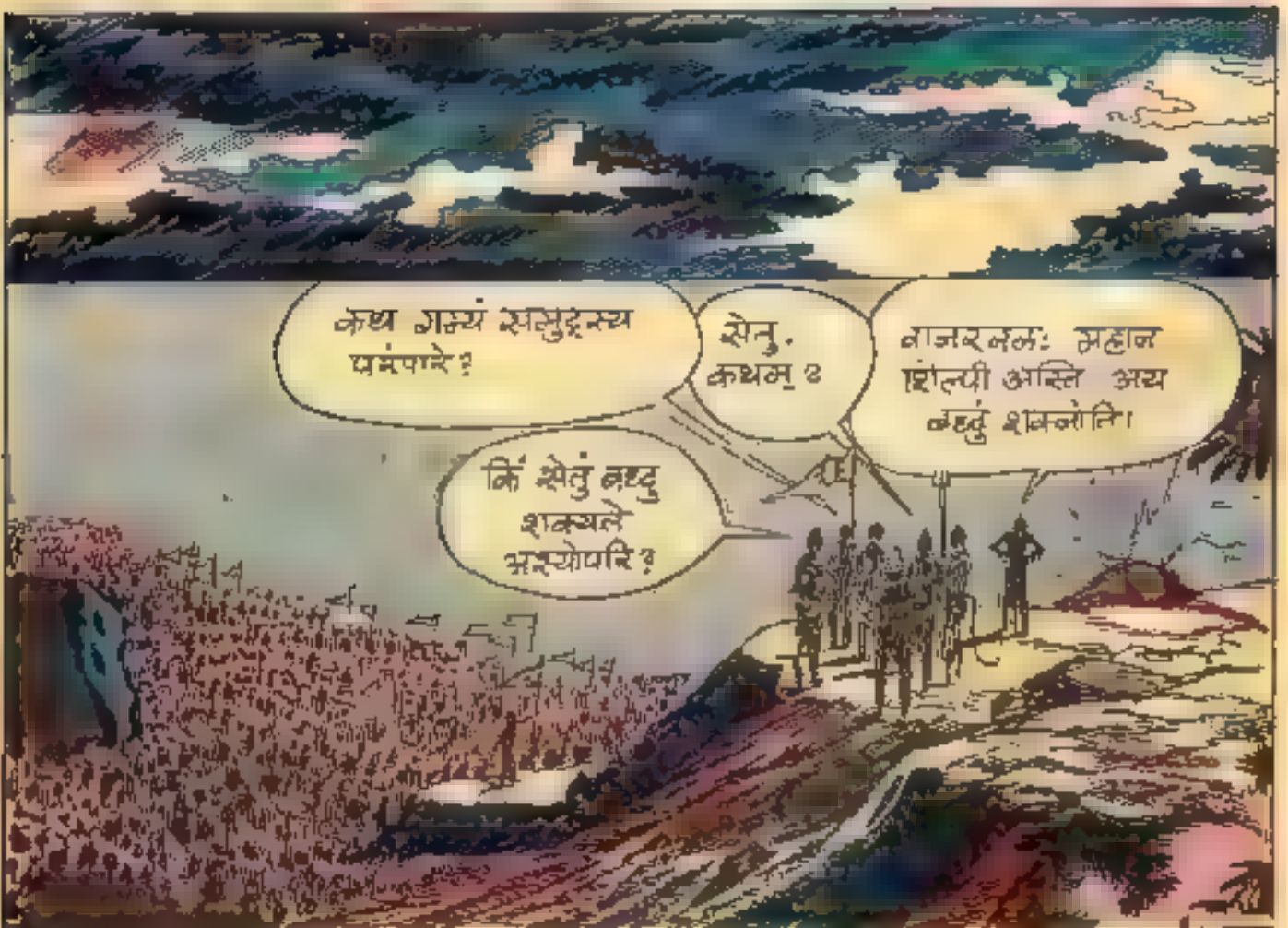

कथं गच्छं समुद्रस्य
परंपारे ?

सेतुः
कथम् ?

वाजरत्नम्: महान्
शिल्पी अस्ति अयं
बन्धुं शक्नोति ।

किं सेतुं बन्धुं
शक्नोते
भक्त्योपरि ?

अश्वत्थरे रामसमीपे रावणबन्धु निभीषणः
आगतः ।

पापात्मा रावण सम बन्धु । अनेन
सह स्थानु जेच्छामि मह्यं
शरणं देयम् ।

अस्योपरि
कम विश्वास
कर्तव्यः ?

अत्र कं
आपे अन्यथा
हेतुः स्मृतः ।

अत्र विचारेण
अस्योपरि विश्वासः भवितुमर्हति
अत्र शरणं याचते । अत्र
अन्यथा हेतुः स्मृत्वापि त्रया
एव नैराश्रयं न
जेयः

शीघ्रमेव नलेन पाषाणैः
सेतुनेर्माणं समादधन्।

हस्तैः परहस्तैः ध्वजैः महान्तः
पाषाणाः आनीताः ।

सेतुः च सिद्धः अभवत् ।

सेतौ सैन्यं प्राचलत् ।

केचित् राक्षसाः वानरवेषेण
तत्रागताः ।

उत्तरदिशि
अस्माकं
कति स्थानिकाः ?

परन्तु विभिवर्णेन एते ज्ञाताः ।

दक्षिण
दिशि
अधिकारः
कस्य
हस्ते ?

हनुमन्.
लक्ष्मणस्य
य ।

एते
गुप्तचरा
सन्ति अपि
हन्तव्याः ?

महि कुक्ता
कार्थः । एते रावणं
वदन्ति लक्ष्मणं रात्रुः
कथम् अस्ति ?

राजकुमार,
रामं महान्
उद्धारः ।

युद्धारम्भात् पूर्वं गोपुरे
आकृष्टा राजपौत्र शत्रु-
सेना निरीक्षिता।

मध्ये इन्द्रेण दत्तः
रामरथः तस्य
वामपार्श्वे
सुग्रीवो
यः।

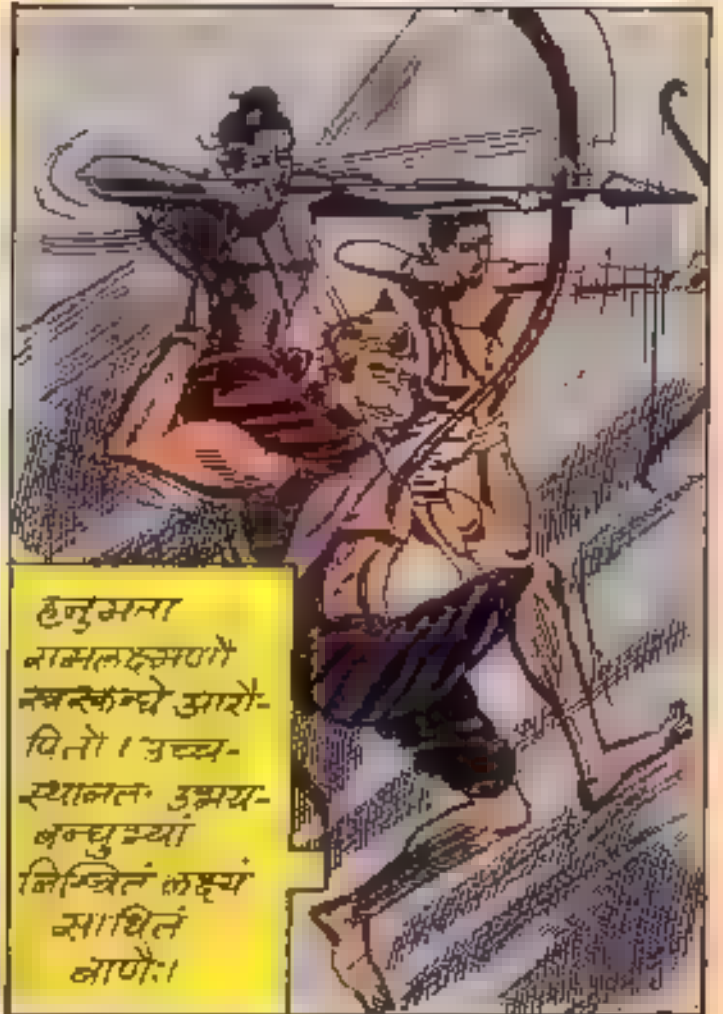
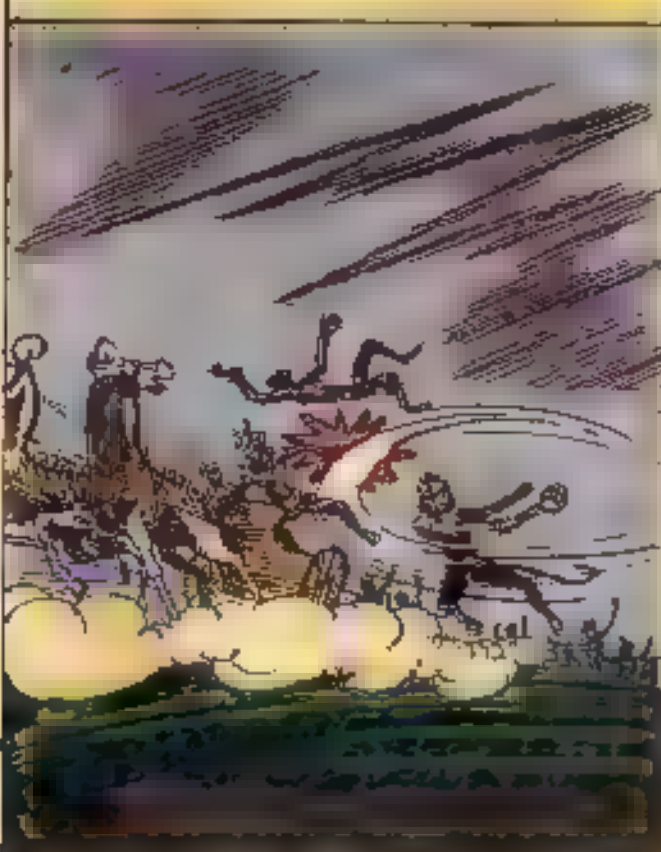

हं! एतान्
सर्वान् मृत्युं
नेष्यामि।

युद्धारम्भः अभवत्। वानराः
शत्रु पाशाणैः प्रहरन्ति।

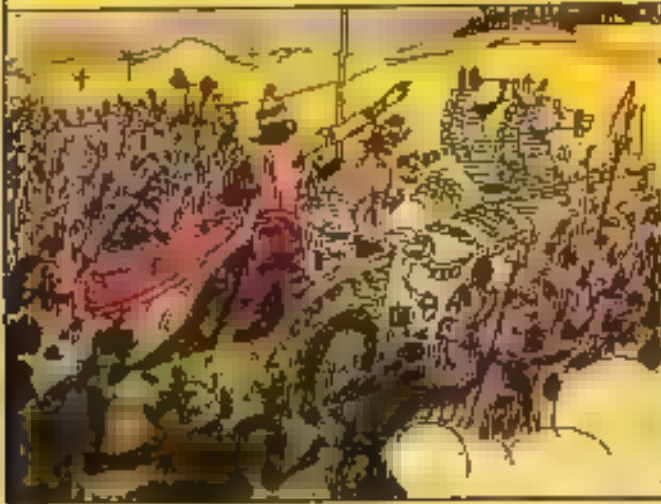
राक्षससेनापतिः जंबुवती हनुमत्
सह युद्धार्थम् आगतः। हनुमता
तस्य रथः चूर्णितः।

हनुमता
रामलक्ष्मणौ
नवस्कन्धे आरो-
पितौ। उच्च-
स्थानतः उभय-
बन्धुभ्यां
निष्चितं लक्ष्यं
साधितं
वाणैः।

धूम्राक्षः विशालसेनां दृष्टीत्वा रणागणे
आगतः। अयं रावणसेनायतिष्ठ श्रेष्ठतमः।

हनुमता एकेन हस्तेन उद्धिष्य अग्रहत।

तत आगतः दुष्टराक्षसः अकपनः। एन
दुष्टा जानकाः चलायन्त।

मा छावत।
मा निमीत।

हनुमता एकं वृक्षं समुत्खल्य प्रहिष्य
च अकपनं पतितं कृत्य च नीनः।
शतशः राक्षसाः तस्य विशालकायाश्च
नियतितः मृतः पश्यन्ति।

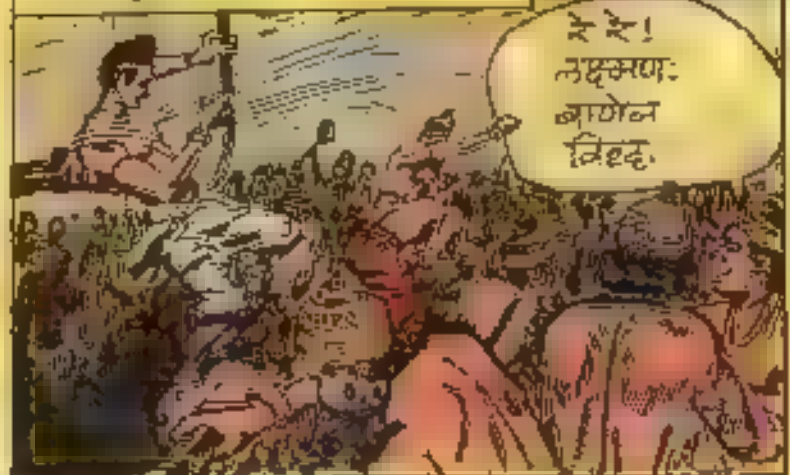

एते चिन्ता कर्तव्या
एव।

चित्तः चिन्ता
मेव कर्तव्या। अहम्
एकैकं अमलोकं
प्रेषयामि। ते मां
रुष्टुं वा शक्नु
वन्ति।

अकपनस्य
सन्धुता रावण
भावनः। यस्य
रावण सेना
यतः उद्धृताः,
तस्य शोक
कदाचित्
अशक्यम्

रावणपुत्र - बुद्धजिते देवताभि वर दत्तः
आसीत् येन युद्धे शक्नन् तं हर्षु न
शक्नुवन्ति।

हे हे!
तस्मिन्
बाणेन
विह्वलः

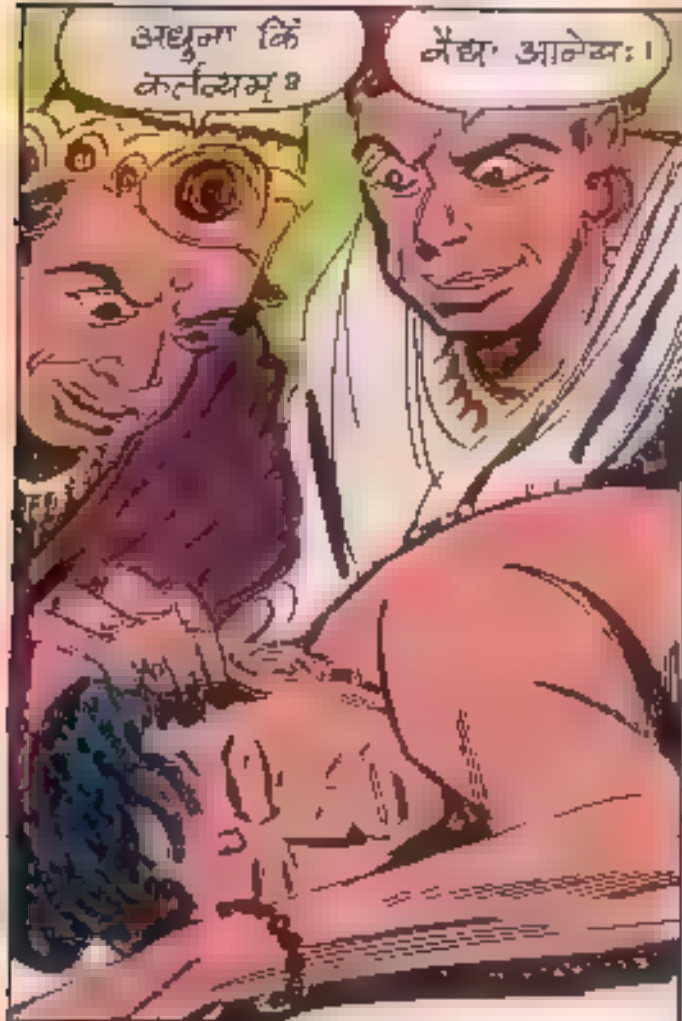

अस्त गते सूर्य युद्धविराज-जातः । ततः
सर्वे जना दुःस्वविह्वलमनसा
धाराशायिन-
लक्ष्मणस्य
समीपे आगताः ।

अधुना किं
कर्तव्यम् ?

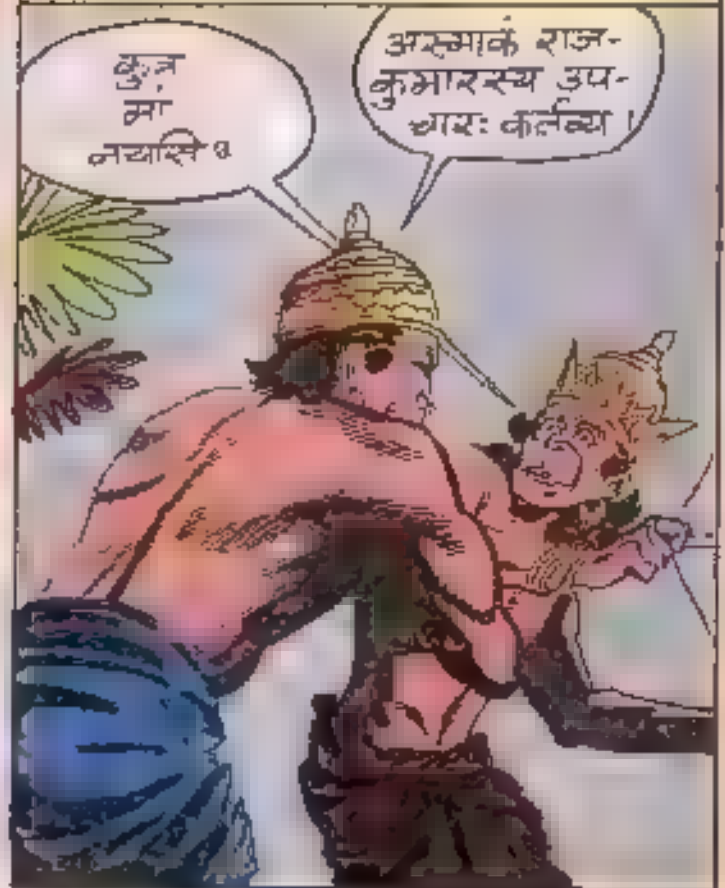
नैद्य आनेयः ।

हनुमान् धावन्नेव भुवनेश्वरस्य
समीपे प्राप्तः ।

कुत्र
मा
नयसि ?

अस्माकं राज-
कुमारस्य उप-
चारः कर्तव्यः ।

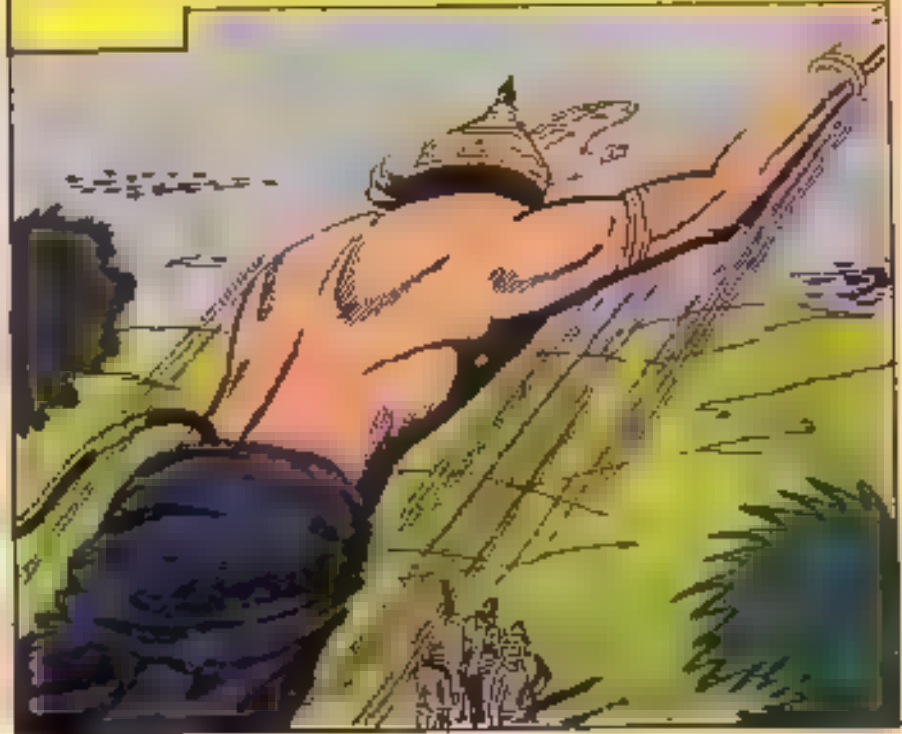

उपचारार्थ
संजीवनी
अपे-
क्ष्यते।

संजीवनी बहुदूरे गन्धमानपर्वते वर्तते। तस्याः
मूलेन लक्ष्मणः पुनर्जीवितः भवेत्। ननः वनितं
हनुमान् संजीवनीम् आनेतुं प्रस्थितः।

शतशः वनस्पतयः गन्धमाने।
हनुमान् संजीवनीं ज्ञातुम्
असमर्थः। समयः तु अत्यल्पः।

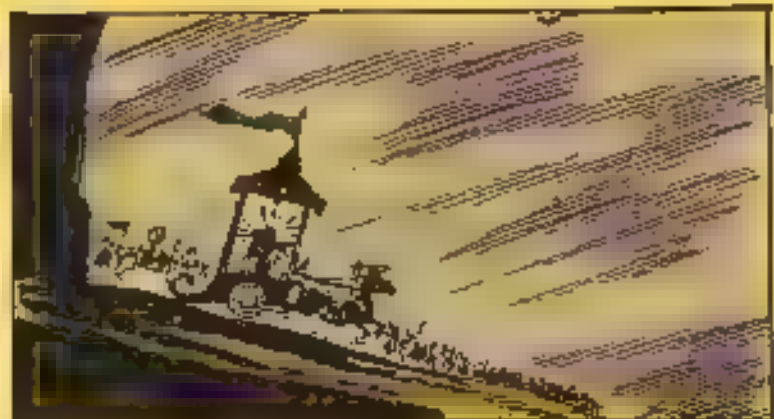
का
संजीवनी?

समयः व्यतीतः न कर्तव्यः। अतः
हनुमता स्वाकृतिः बृहती कृता।
गन्धमानपर्वतः उद्धृतः।
लंकां च आनीतः।

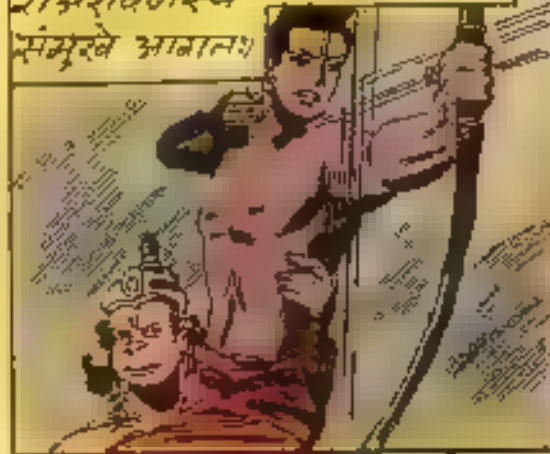

लक्ष्मण पुनर्जीवित आतः।
सुहृन्वा तावदा अपि पुनर्जी-
वितः जाता
६३।

सूर्योदयानन्तर पुनः युध्दरम्भ । रावण,
सुवर्णरथे आरुह्य रणंगणे आगत ।
तस्य मुकुट सूर्यप्रभाया दीव्यति स्म।

रावणस्य संमुखे कः अपि
न संस्थितः । तदा रामा हनु-
मत स्कंधे आरुह्य राक्षस
रानरावणस्य
संमुखे आगतः।

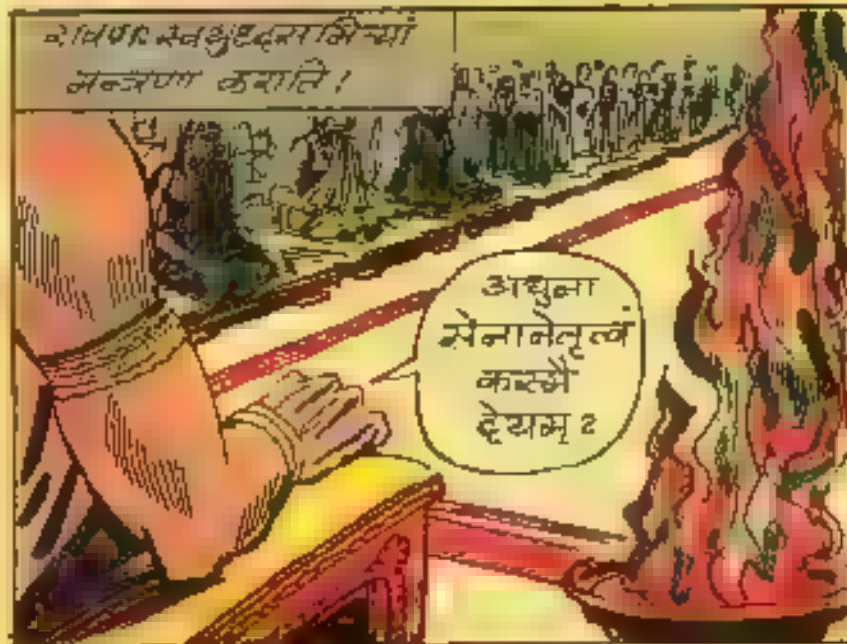

रामस्य बाणेन रावणस्य रथ भग्न ।
समीप मृत्यु आगत इति दृष्टम्।

प्रतिनिवर्तस्व
रक्षीनशत्रूणां
सह न
युध्य।

रावणः स्वशुद्धसन्निधौ
जेवज्जगत् कराति।

अधुना
सेनानैतृत्वं
करिष्ये
देयम् २

कुम्भकर्णः
आगरिता कार्यः।

युद्धस्य अन्तिमचरणा आगतम् ।
रावणः लंकायाः सिंहद्वारे आगतः । बहिः
वानरसेना स्थिता आसीत् ।

रावणस्य रथः विद्युद्दिनं वीणरसेनां
पटन् अग्रे गतः ।

रावणः महाबली ।
तुमुलं युद्धं समाप्तरथम् ।

अन्ते राजवाण्यायोः युद्धं
समाप्तरथम् । रामेण
युद्धस्य अन्तिमः
वाणः मुक्तः ।

शत्रुकर्म समाप्तम् ।
याप्यस्य पराजयः,
युधस्य च विजयः ।

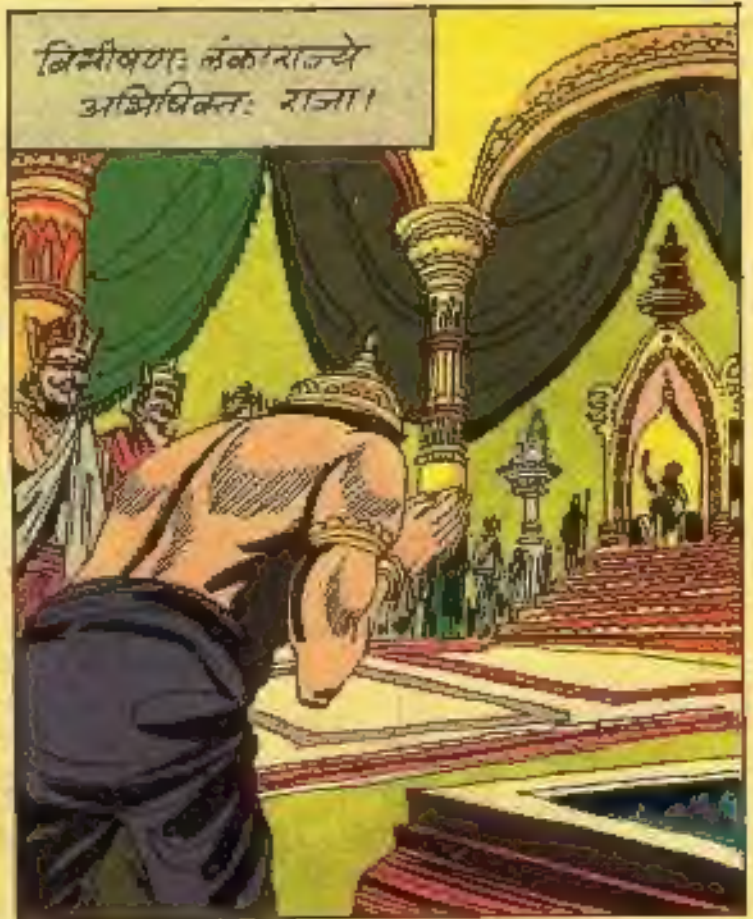

राजा राज्या. हुतः । तनः कंका
आवृता शोकतमसा ।

बिभीषणः लंकाराज्ये
अभिषिक्तः राजा ।

ततः बानरसेना यथा
आगता आसीत् तथा समुद्र-
सेतुमार्गेण निर्गता ।

